

Τριώδιον Κατανυκτικόν

Ένα Πνευματικό Ταξίδι
πρὸς τὸ Τέλος τοῦ παλαιοῦ
καὶ τὴν Ἀρχὴ τοῦ Νέου

■ Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας

Ὁ Θεὸς ἐπεμβαίνει στὴν ζωὴ μας* διὰ τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Υἱοῦ Του

Ἀπὸ τις δύο πρώτες Κυριακὲς τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, ἡ μία εἶναι ἀφιερωμένη στὴν ἀποκατάσταση τῆς προσκυνήσεως τῶν ἁγίων Εἰκόνων, μετὰ τὸν μακρὸ εἰκονολατρικὸ διωγμὸ ποὺ σφράγισε τὸν ὄγδοο αἰῶνα καὶ μέρος τοῦ ἐνάτου· ἡ δευτέρη τιμᾷ τὴν Μνήμη τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ.

Ἴσως μοῦδε στὸν πειρασμὸ νὰ ἀναρωτηθοῦμε τι σχέση ἔχουν μεταξύ τους οἱ ἱερὲς Εἰκόνες, ὁ Ἅγιος Γρηγόριος Παλαμᾶς καὶ ἡ Μεγάλη Τεσσαρακοστή, ἡ ὁποία εἶναι προπαρασκευαστικὴ γιὰ τὸ Πάσχα. **Γ**ιὰ νὰ τὸ καταλάβουμε καλύτερα, πρέπει νὰ σκεφθοῦμε τὶ σημαίνουν τὰ τρία αὐτά.

* * *

Καὶ στίς τρεῖς περιπτώσεις, τὸ θέμα εἶναι νὰ συνειδητοποιήσουμε καλύτερα κάποιες θεμελιώδεις πτυχὲς τῆς Πίστεώς μας. **Δ**ιότι θεμέλιο ὁλόκληρης τῆς πνευματικῆς μας ζωῆς εἶναι ἡ Πίστη, καὶ τὸ ἐννοῶ. **Ἡ Χριστιανικὴ Ζωὴ** δὲν εἶναι ἀπλῶς ἓνα σύνολο ἀρχῶν καὶ κανόνων πρὸς τήρησι, πραγμάτων ποὺ πρέπει ἢ δὲν πρέπει νὰ κάνουμε, βασιζόμενοι στίς δικές μας δυνάμεις καὶ στὸ δικό μας θέλημα. **Π**υρήνας τῆς πνευματικῆς ζωῆς, τῆς Χριστιανικῆς ζωῆς, εἶναι ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς παρενέβει ἐλεύθερα στὴν ἱστορία τῶν ἀνθρώπων, ὥστε νὰ τοὺς συμφιλιώσει μὲ τὸν Ἐαυτό Του ἐν Χριστῷ καί, πάλι ἐν Χριστῷ, νὰ τοὺς ὀδηγήσει στὴν ἐνότητα, κάνοντάς τους μετόχους τῆς θείας Ζωῆς.

Μὲ τὴν ἁμαρτία, ἤδη ἀπὸ τις ἀπαρχὲς τῆς ἀνθρωπότητος, ὁ ἀνθρω-

πος χωρίστηκε από τὸν Θεό. Ἦταν ἀνάγκη νὰ ἀποκατασταθεῖ ἡ μεταξὺ τους ἐνότητα. Τὴν πρωτοβουλία αὐτὴ μόνο ὁ Θεὸς μποροῦσε νὰ τὴν ἀναλάβει. Ἔπρεπε ἐξ ἄλλου νὰ παρέμβει στὴν ἱστορία τῶν ἀνθρώπων γιὰ νὰ τοὺς συνάξει, νὰ ὀδηγήσει στὴν ἐνότητα αὐτοὺς ποὺ ἡ ἁμαρτία εἶχε διαιρέσει καὶ διασκορπίσει. Ὅλα αὐτὰ κατορθώθηκαν μὲ τὴν Ἐνσάρκωση τοῦ Χριστοῦ, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς προετοίμασε, ἀνήγγειλε καὶ ὑποσχέθηκε μὲ ὅλες τὶς παρεμβάσεις Του στὴν ἀνθρώπινη ἱστορία, παρεμβάσεις ποὺ ἀποτελοῦν τὸ πλαίσιο ὀλόκληρης τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἐνέργειες δηλαδὴ μὲ τὶς ὁποῖες ὁ Θεὸς προετοίμασε τὴν ἐπιτυχία τοῦ ἔργου τοῦ Υἱοῦ Του.

* * *

Σήμερα ἐορτάζουμε τὶς ἅγιες Εἰκόνες. Αὐτὸ ποὺ ἐπέτρεψε, αὐτὸ ποὺ θεμελίωσε τὴν προσκύνηση τῶν Εἰκόνων μέσα στὴν Ἐκκλησία, εἶναι τὸ ἴδιο τὸ Μυστήριό τῆς Ἐνανθρωπήσεως. Μέσα στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, προτοῦ ὁ Θεὸς φανερωθεῖ διὰ τοῦ Υἱοῦ Του, κατὰ τρόπο ποὺ νὰ μποροῦμε νὰ δοῦμε τὸ Πρόσωπο τοῦ Πατρὸς στὸ Πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, ὁ Θεὸς ἦταν ἀόρατος, ἀσύλληπτος, ἀπερινόητος. Καμμία εἰκόνα δὲν μποροῦσε νὰ Τὸν ἀναπαραστήσει, γι' αὐτὸ καί, ὅταν ὁ Θεὸς παρέδωσε στὸν Μωϋσῆ τὶς Δέκα Ἐντολές, διέταξε νὰ μὴν ἐπιχειρήσουν ποτὲ νὰ Τὸν ἀπεικονίσουν. Διότι ὁ Θεὸς εἶναι καθαρὸ Πνεῦμα ποὺ δὲν ἀπεικονίζεται. Κάθε τέτοια ἀπόπειρα θὰ ὀδηγοῦσε ἀναγκαστικὰ σὲ εἰδωλολατρία. Μέσα ὅμως ἀπὸ ὅλη τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ὁ Θεὸς προετοίμαζε τὴν φανέρωσή Του πρὸς ἐμᾶς, νὰ μᾶς ἀποκαλύψει δηλαδὴ τὸ Πρόσωπό Του στὸ Πρόσωπο τοῦ Υἱοῦ Του. Μόνο λοιπὸν μὲ τὴν Ἐνσάρκωση τοῦ δευτέρου Προσώπου τῆς Ἁγίας Τριάδος ἐγίνε ὁ Θεὸς πραγματικὰ προσ-ιτός, καὶ μποροῦμε ἐμεῖς νὰ βλέπουμε στὸν Χριστὸ εἰκονιζόμενο τὸ Πρόσωπο τοῦ Πατρὸς: «Ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν Πατέρα» (Ἰωάν. ιδ' 9), θὰ πεῖ ὁ Ἰησοῦς.

Ἔτσι λοιπὸν, ἂν μποροῦμε νὰ κάνουμε, νὰ ἱστοροῦμε Εἰκόνες, αὐτὸ ὀφείλεται στὸ ὅτι ὁ Θεὸς σαρκώθηκε, στὸ ὅτι διὰ τοῦ Προσώπου τοῦ Θεανθρώπου μποροῦμε πλέον νὰ βλέπουμε τὸ ἀόρατο Πρόσωπο τοῦ Πατέρα· ὀφείλεται στὸ ὅτι ἐν Χριστῷ γῆ καὶ οὐρανὸς συναντήθηκαν –τὸ ἀκούσαμε καὶ στὸ σημερινὸ Εὐαγγέλιο, στὸν κάπως μυστηριώδη λόγο τοῦ Χριστοῦ μὲ τὸν ὁποῖο τελειώνει ἡ περικοπὴ ποὺ μόλις διαβάσαμε: «Ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεωρότα καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου» (Ἰωάν. α' 52). Ὁ Χριστὸς μὲ τοὺς λόγους Του ὑπαινίσσεται τὸ ὄραμα τοῦ Ἰακώβ, τὴν μυστηριώδη ἐκείνη κλίμακα ποὺ ἔνωσε τὸν οὐρανὸ μὲ τὴν γῆ. Διότι ἂν οἱ Ἄγγελοι ἀνεβαίνουν καὶ κατεβαίνουν, αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ ἐνώθηκαν. Μὲ τὸ ὄραμα αὐτὸ ἤδη ἀναγγέλεται καὶ προτυπώνεται στὸν Ἰακώβ ἡ ἔνωση αὐτῆ οὐρανοῦ καὶ γῆς ποὺ ἔμελλε

να πραγματοποιηθεῖ ἐν Χριστῷ. **Ἐ**πειδὴ δὲ ὁ Χριστὸς εἶναι Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, ἔγινε πράγματι ὁ τόπος, ἂν μᾶς ἐπιτρέπεται ἡ ἔκφραση, ὁ ἀληθινὸς βωμὸς ὅπου συναντῶνται ἡ γῆ καὶ ὁ οὐρανός, καὶ ὅπου ἡ γῆ, ὁ ἄνθρωπος, μπορεῖ καὶ πάλι νὰ ἔχει πρόσβαση στὸν Θεό. **Αὐ**τὸ σήμαινε τὸ ὄραμα τοῦ Ἰακώβ καὶ αὐτὸ σήμαινε ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ στὸ σημερινὸ Εὐαγγέλιο. **Ἄ**ν λοιπὸν μπορούμε νὰ ἀγιογραφοῦμε Εἰκόνες, ἂν μπορούμε καὶ ὀφείλουμε νὰ τὶς τιμοῦμε, αὐτὸ ὀφείλεται στὸ ὅτι ὁ Θεὸς φανερώθηκε στὸ **Π**ρόσωπο τοῦ Υἱοῦ Του, ἀλλὰ καὶ στὸ πρόσωπο ὄλων τῶν Ἁγίων, πού εἶναι μέλη τοῦ Υἱοῦ Του.

* * *

Τὴν ἐπομένη Κυριακή, θὰ τιμήσουμε τὸν Ἅγιο Γρηγόριο Παλαμᾶ. **Ὁ** Ἅγιος Γρηγόριος ἀφιέρωσε ὅλη του τὴν διδασκαλία καὶ ὅλες του τὶς δυνάμεις στὸ νὰ ἐπιβεβαιώσῃ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος – ὄχι μόνο ἡ ψυχὴ του, τὸ πνεῦμα του – ἀλλὰ ὁ ἄνθρωπος ὁλόκληρος ὁ ἄνθρωπος σῶμα καὶ ψυχὴ, μπορεῖ νὰ ἐνωθεῖ πραγματικὰ μὲ τὸν Θεό, νὰ θεωθεῖ. **Μ**πορεῖ, ἀκριβῶς ἐπειδὴ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ σαρκώθηκε, ἦρθε ἀνάμεσά μας, ἔγινε ἄνθρωπος, ὥστε ὁ ἄνθρωπος νὰ μπορεῖ νὰ γίνῃ θεός, νὰ μπορεῖ νὰ μετέχει ἀληθινὰ στὴν θεία Ζωή. **Ὅ**πως ἔλεγα μόλις πρὶν ἀπὸ λίγο, **ὁ Χριστιανισμὸς δὲν εἶναι ἀπλῶς ἓνα σύστημα ἠθικῶν ἰδεῶν πού παραγγέλλει τὶ νὰ κάνουμε καὶ τὶ νὰ μὴν κάνουμε, ὑποσχόμενο ἀντίστοιχα ἀνταμοιβῆς καὶ τιμωρίας.** **Ὁ** Χριστιανισμὸς εἶναι πρὸ πάντων τὸ Δῶρο αὐτὸ πού μᾶς ἔκανε ὁ Θεὸς ἐν Χριστῷ, τὸ Δῶρο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πού ὁ Ἀναστημένος Χριστὸς ἔκανε στοὺς ἀνθρώπους. **Δ**ιότι μόνο μὲ τὴν Πεντηκοστή, μὲ τὴν ἔκχυση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στὴν ἀνθρωπότητα, ἐκπληρώθηκε πλήρως τὸ ἔργο τῆς Σωτηρίας. **Κ**αὶ τὴν Ἐσχατὴ Ἡμέρα μιὰ νέα ἔκχυση τοῦ Πνεύματος θὰ ἀποτελέσει τὴν τελικὴ, τὴν ὀριστικὴ παρέμβαση τοῦ Θεοῦ στὴν ἀνθρώπινη ἱστορία.

Ἄκριβῶς λοιπὸν, ἐπειδὴ ἔτσι μᾶς μετέδωσε ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα Του διὰ τοῦ Ἀναστάντος Χριστοῦ, μπορούν καὶ οἱ καρδιές μας νὰ μεταμορφωθοῦν. **Σ**τὴν καρδιά τοῦ κάθε ἀνθρώπου, ἐπειδὴ πλάστηκε κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωση Θεοῦ, ὑπάρχει μιὰ διάθεση πρὸς τὸ ἀγαθό, ἓνα *φῶς ἐσωτερικό*, τὸ ὁποῖο, ἂν αὐτὸς ἦταν προσεκτικὸς, θὰ τοῦ ἐπέτρεπε νὰ γνωρίζῃ τὶ εἶναι καλὸ καὶ τὶ ὄχι· ἀλλὰ αὐτὸ στὸν ἀμαρτωλὸ ἄνθρωπο παραμένει ἀνενεργό· στὸν ἀμαρτωλό, ἡ τάση πρὸς τὸ ἀγαθό, ὅταν ὁ Θεὸς δὲν ἔχει μεταμορφώσει τὴν καρδιά του, παραμένει *ἀδύναμη*, «*σὲ καταστολή*».

Ἄλλὰ μὲ τὴν δωρεὰ τοῦ Πνεύματος Του, τὴν δωρεὰ τῆς θείας Ζωῆς πού μᾶς κάνει ὁ Ἀναστημένος Χριστὸς, τὴν Ζωὴ αὐτὴ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου πού ζεῖ ἐν Αὐτῷ, ναί, *ἡ καρδιά μας μπορεῖ νὰ μεταμορφωθεῖ.* **Μ**έσα στὴν καρδιά κάθε Χριστιανοῦ, κάθε βαπτισμένου, ὑπάρχει ἓνα *φῶς*, μιὰ ἔλξη, μιὰ δύναμη γιὰ τὴν ἐπίτευξη ὄλων ὅσα εἶναι κατὰ Θεὸν κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ Εὐαγγελίου, γιὰ ὅ,τι μᾶς κάνει σύμμορφους μὲ τὸν Χριστό, νὰ ὁμοιάζουμε πρὸς Αὐτόν. **Αὐ**τὴν ἀκριβῶς τὴν

μεταμόρφωση τοῦ σώματός μας, τῆς καρδιάς καὶ ὅλου τοῦ εἶναι μας μετὴν δύναμη τοῦ Πνεύματος θέλησε νὰ ὑπερασπιστεῖ ὁ Ἅγιος Γρηγόριος Παλαμᾶς μετὰ ὅλες του τὶς δυνάμεις, ἐναντία σὲ ὅλους ἐκείνους ποὺ ἐν τέλει ἀπομείωναν τὸν Χριστιανισμό σὲ μιὰ ἀνθρώπινη φιλοσοφία.

* * *

Ἄν λοιπόν τὶς δύο αὐτὲς Κυριακὲς, ἡ Ἐκκλησία μᾶς ὑπενθυμίζει τὶς δύο αὐτὲς θεμελιώδεις πραγματικότητες, ἀφ' ἐνὸς τὴν προσκύνηση τῶν Ἁγίων Εἰκόνων, ἀφ' ἑτέρου τὴν διδασκαλία τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ, τὸ κάνει ἐπειδὴ βρισκόμε σ' αὐτὲς **τὴν περίληψη, τὴν συμπύκνωση ὅλης τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως**. **Οἱ** Σύνοδοι ποὺ ἐπικύρωσαν τὴν προσκύνηση τῶν Ἁγίων Εἰκόνων καὶ τὴν διδασκαλία τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου, οὐσιαστικὰ σφράγισαν ὅλες τὶς προηγούμενες Συνόδους, Οἰκουμενικὲς καὶ Τοπικὲς, οἱ ὁποῖες στοὺς δεκατρεῖς πρώτους αἰῶνες τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας, διευκρίνησαν, ἀπέδωσαν μετὰ ἀκρίβεια, ἐναντίον ὄλων τῶν αἱρέσεων, ὄλων τῶν παρανοήσεων, ποῖο εἶναι τὸ ἀληθινὸ Χριστιανικὸ Δόγμα. **Οἱ** Σύνοδοι αὐτὲς, καταδικάζοντας τὴν εἰκονομαχία καὶ ἐπιβεβαιώνοντας τὴν ὀρθότητα τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, ἔβαλαν τελικὰ τὴν σφραγίδα τους στὸ Δογματικὸ Οἰκοδόμημα ποὺ συγκρότησε ἡ Ἐκκλησία ἐπὶ δεκατρεῖς αἰῶνες. **Δ**ὲν πρόσθεσαν τὸ παραμικρὸ στὸ Εὐαγγέλιο, στὴν Γραφή, ἀλλὰ ἐπεξήγησαν, προσδιόρισαν τὰ ὅρια, ἀπέρριψαν ὅλα τὰ λάθη ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ ἀλλοιώσουν τὴν Χριστιανικὴ Πίστη.

Καθὼς, λοιπόν, ἀρχίζει ἡ Σαρακοστή, πρέπει νὰ ἀνοίξουμε τὰ μάτια τῆς καρδιάς μας, νὰ ὑποδεχθοῦμε τὴν Χάρη τοῦ Πνεύματος, τὸ Ὅποιο μᾶς δίνει τὸ καινούργιο αὐτὸ βλέμμα, ποὺ θὰ μᾶς ἐπιτρέψει νὰ καταλάβουμε, ὅτι ὁ Θεὸς ἐπεμβαίνει ὄντως στὴν ζωὴ μας. **Τὸ Πάσχα** θὰ εἶναι ἀκριβῶς **ἡ ἀνάμνηση τῆς μεγάλης αὐτῆς παρέμβασης τοῦ Θεοῦ στὸν κόσμον μας, διὰ τοῦ θανάτου καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Υἱοῦ Του καὶ διὰ τῆς δωρεᾶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στοὺς ἀνθρώπους**. **Γ**ιὰ νὰ ἐτοιμαστοῦμε νὰ τὸ ὑποδεχθοῦμε, πρέπει ἡ πίστη μας νὰ δυναμώσῃ, νὰ εἶναι ὅλο καὶ πιὸ ζωντανή, πιὸ ζωηρή, νὰ μᾶς βοηθᾷ νὰ κατανοοῦμε τὶς τόσο θαυμαστὲς αὐτὲς διαστάσεις τῆς, τὶς τόσο ἐξάιρετες γιὰ τὴν Χριστιανικὴν μας ζωὴ. **Μακάρι** νὰ τὸ κατανοήσουμε, νὰ καταλάβουμε ὅτι ὁ Θεὸς ἐγένε ἀνθρώπος, ὥστε ὁ ἀνθρώπος νὰ μπορέσῃ ὄντως νὰ μετάσχει στὴν θεία Ζωή, νὰ μεταμορφωθεῖ καὶ στὴν καρδιὰ καὶ σὲ ὅλο του τὸ εἶναι.

Εἶθε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο νὰ μεταμορφώσῃ τὶς καρδιές μας κατ' εἰκόνα τοῦ Ἀγαπητοῦ Υἱοῦ, εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρός, εἰς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ἀμήν!

□

(*) π. Πλακίδα Deseille, «Μυστικὴ Ἄνοδος», σελ. 105-112, ἐκδόσεις «Ἐαρ», Φεβρου-ἄριος 2022. • Ἐπιμέλ. ἡμετ.